

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

8. Architecti Scientia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

bulo (banah) hebraico, (a) quod *edifico* significat. Ut monetur Architectus, non obiter illi perpendendum suum opus, cum non nisi solerti attentione animi perspectif- que sigillatim omnibus ædificiorum fabricæ perficiantur. A quâ longè alieni sunt, qui ea præstare nec norunt, nec volunt, inquit laudatus antea Templi Ierosolymitani illustrator.

(a) בַּנָּה banah בָּנָה banan.

ARTICULUS VIII.

ARCHITECTI SCIENTIA.

IMPLETUS fuit BESELEEL, ut idoneus esset Tabernaculi Architectus, *Spiritu DEI, Sapientia, Intelligentia, & Scientia*, Quæ vox notitiam cognitionemque designat, sed diuersam à Sapientiâ & intelligentiâ, nimirum, labore, industriâ, & experienciâ acquisitam. Quocirca in Diuinis litteris, quando DEVS vel prospera pollicetur, vel minatur aduersa, plerumque subnectere consuevit: *Et scietis, quia ego Dominus*. Solet etiam verbo *videndi* eadem vox coniungi, quasi multiplici plurimum sensuum experimento percipiantur ea quæ perspicacissimo visus sensui proponuntur. Eadem tamen ad internos quoque mentis sensus referuntur. Sic ad Achabum Propheta libro tertio Regum dicere introducit: (cap. 20. 22.) *Vade & confortare, & scito, & vide quid facias: sequenti enim anno Rex Syriæ ascendet contra te*. Et Dominus apud Ieremiam: (2. 19.) *Arguet te malitia tua, & auaritia tua increpabit te: vide, quia malum & amarum est, reliquisse te Dominum DEVM tuum*. Tali scientia cum voluerit Dominus præditum esse Bezelelem ad Architecturam Tabernaculi, monent viri singularis eruditionis, & in Architectura versati: nulli fas esse, tantum ingenij sui perspicacitati tribuere, ut Architectum se evadere posse præsumat, absque scientiâ;

riâ, labore, diuturnaque exercitatione parata. *Quam* enim, quem magnanimum, nempe, impletum Spiritu DEI, Sapientem quoque & intelligentem dixerat Dominus, Scientia quoque præditum asserit.

JAM vetò, quod de Sapientiâ dictum superius, id Scientiæ hic applicandum est: duplicis eam esse generis unum, quod in sola theoriâ consistit, ac mentem perficit: alterum quod ad opus dirigitur, & est factivum, cui prius illud intellectuum dicatur. Ne quis autem existimet practicam Architecto deesse posse, adiungitur: *In omni opere*: ac si diceret, non speculandi solum promptitudinem, sed & operandi facilitatē contuli: distinguuntur enim hæc in Hebræo: quod expressit Codex Regius quò usus est Vilalpædus, qui sic legit: *Replevi eum (Beseleel) Spiritu DEI in Sapientia, & in Intelligentia, & in Scientia, & in omni OPIFICIO.* Quorū omniū usum finemque, indicant quæ sequuntur: *ad cogitandum cogitationes, ad faciendum in auro, & in argento.* Quæ ita expressit vulgatus noster Interpret: *Ad excogitandum quicquid fabricari potest, ex auro, & argento, & ære, marmore, & gemmis, & diversitate lignorum.* Posset ne fingi Doctor aliquis in arte qualibet summus, qui Architectura discipulum, quem perfectissimum operaret, aut vellet, si facere posset, cum tanta cura, diligentia sollicitudine instrueret, ut artium omnium, sed signat Architecturæ Dominus hic fecit? Qui, ut declararet, non supremo solum operarum præfidi, & fabricorum magistro, quem propriè Architectum vocamus, necessaria esse dotes hæcenus expressas, sed alijs quoque operari Architecto subseruiētibus, adiungit: *In corde omnis eruditus posui Sapientiam, ut faciant cuncta quæ præcepi tibi.* Quod significatur, non duobus solum capitibus, Beseleel, & Olabo, sed omnibus alijs ad ædificandum ex arte delibatis, se dedisse scientiam necessariam. Quod perpendens eruditus interpret Lipomanus, monet, Sapientiam esse

esse donum DEI; non solum autem illam, quæ ad iustitiam spectat, & Pietatem, verum etiam, quæ ad industriam artis exercendæ. Ex quo consequitur, & in confectandis eiusmodi scientijs, ac artibus, ijsque addiscendis, DEI auxilium implorandum esse, & quæ per artem ad DEI gloriam esse referenda: denique quicquid solitudine, ingenio, industria, manibus perficitur, in Architecturâ maximè, Architectorum Principi supremo esse tribuendum, ac consecrandum.

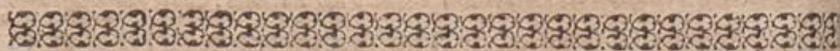
AVDIVISTIS aut spectatis in *Beselele*, ornamenta, quæ in Architecto requirit DEVS, Magnanimitatem, Sapientiam, Intelligentiâ, Scientiam, quâ speculatiuam, quâ practicam: adde, alios docendi facultatem, quam Aristoteles, in eodem, vt Sapiente, postulat; sed non omisit diuinus Scriptor: nam ijs verbis, *Ad excogitandum quicquid fabrefieri potest*, indicari putat Chaldæus Paraphrastes, aptitudinem instruendi artifices, vt faciant in auro, aliâque materiâ qualibet quæ ipse excogitauerit, & præscribere voluerit. Hæc ornamenta dotes omnes alias, quæ excogitari possunt pro Architecto complectuntur: aliquas designat Vitruuius qui sic scribit: *Cum in omnibus rebus, tum maximè in Architectura hæc duo insunt: Quod significatur, & Quod significat. Significatur proposita res de qua dicitur: hæc autem significat demonstratio, rationibus doctrinarum explicata. Quare videtur vtraque parte exercitatum esse debere, qui se Architectum profiteatur. Itaque & eum ingeniosum esse oportere, & ad disciplinam docilem. Neque enim ingenium sine disciplinâ, aut disciplina sine ingenio perfectum Artificem potest efficere. Sed tam ingenium, quàm docilitas, & alia quæ in Architecto desiderari possunt, multo melius Diuinæ Scripturæ verbis, quam vllius profani Auctoris circumloquutionibus exprimuntur. Iis autem stabilitur constans perpetuumque Architecti epitheton, quo salutaritur SAPIENS, quod & Paulus sibi tribuit sine fastu, &*

Isaias Propheta vniuersim Architectis adscribit, in illa comminatione capitis tertij: *Ecce Dominus exercituum auferet à Ierusalem & à Iuda validum & fortem, & Sapientem de Architectis.*

ITAQUE, si Architecti Sapientis titulo gaudere vultis, quod opto, & in vobismet edificare Domicilium virtutis, in proximis palatium Diuinitatis, vtrobique Dominum Sapientiæ, Sapientiam imprimis tenerrime amate: Sapientiam tum Humanam, tum Diuinam. Humana docetur in Gymnasio litterario, & Academia, quam magni facite, & diligenter litteris vacate, quisque pro suo modulo. Diuina traditur à DEO interiore Magistro in Animæ basilicâ, à Concionatoribus in Ecclesiâ. Hac excellere conetur quilibet; sed non modò speculatiuâ, verùm etiam, & multo magis, a ctuosâ, ac practica, quæ coniuncta sit humilitati, temperantiæ, castitati, alijsque eius generis virtutibus, sed præcipuè Theologicis, Fidei, Spei, & Charitatis, quibus laudetur Supremus boni omnis Architectus.

PATER, FILIVS, & SPIRITVS-SANCTVS

Amen.

NOTÆ.

§. I. **B**ESELEEL filius Uri OOLIAB filius Achisamech.] Hi duo fuerunt Architecti Tabernaculi, de cuius Ædificatione ita differit Strabus; sine Glossa Ordinaria, Symbolicè. In constructione Tabernaculi mysterium TRINITATIS ostenditur, sicut in Baptismo, & Transfiguratione Christi. In Baptismo enim voce sonuit Pater, & Filius baptizatus est, atque in specie Columba Spiritus-sanctus apparuit. Pari modo hic Ooliab, qui interpretatur, protectio mea Patris personam significat.

BESELEEL, qui idem est, quod umbra DEI, significat Spiritum sanctum, de qui dicitur: Virtus altissimi, id est, Spiritus sanctus, (ob)umbrabit tibi. Iussio autem, hoc est, verbum, quo Tabernaculum factum est, iussum

missum est, est Filius, per quem Pater in virtute Spiritus sancti omnia operatur.

NOTET Architectus Christianus, Ædificationem suam Sanctissimæ Trinitati ad scribendam esse, ut Architecto primario. Si quidem ipsa tam Tabernaculum, seu DEI DOMUM materialem; quàm ejus antitypum Ecclesiam, & animam justi sibi in Templum ædificat, & efformat.

OBSERVET idem, Fidem, Spem, & Charitatem esse Ædificativas, Domus Sapientiæ, & Ædificij spiritualis in ANIMA: quod secundum tropologiam sumitur ex personâ *Beseleel, filii Huri, filii Hur*. Nam *Hur* hebraicè *Candorem* significat, lucemque Candidam qualis est *Fiaci*. *Vri* significat ignem, qualis est *Caritas* at, *Beseleel* significat in umbra DEI, qualis est *Spes*: hæc enim in ope DEI, quasi in umbra securè requiescit. Iam hæc tria, *Fides, Spes, Caritas*, ædificant Tabernaculum, id est, Domum animæ, ut sit Templum Dei, *Cornelius sap. Exodi. xxxi. 2.*

CONTEMPLATUR quoque in *Beseleele*, & *Ooliabo* præcipuos duos, post Principem Architectum, Christianæ Ecclesiæ Ædificatores, *Petrum Apostolum*, & *Paulum Doctorem Gentium*. *Glossa. Beseleel & Oliab sunt Petrus & Paulus, qui dno, post Christum, ædificaverunt Ecclesiam Iudaorum & Gentium.* *Beseleel enim, qui interpretatur. Umbra DEI, significat Petrum: navis ad tactum umbra eius, virtute Divinâ sanabantur infirmi, Actor. 9.* *Ooliab, qui interpretatur protectio, vel habitatio mea Pater, est Paulus, qui mente habitabat in Deo Patre omnium.* Unde ait ipse ad *Philip. tertio: Nostra conversatio est in cælis.*

ADDE, *Ooliab* hebraicè idem est, quod *Tabernaculum meum*, vel *Protectio Mea est Pater*, scilicet cælestis: filius *Achisamech* idem hoc est, q̄ *frater coniungens*. Hic igitur significare potest, Apostolos, virosque Apostolicos, qui per spem in DEUM DEI que opem, & protectionem, quam significat *Ooliab*, perque opem mutuam & fraternam, quam significat *Achisamech*, ædificasse Ecclesiam, quæ est Tabernaculum DEI, *Cornel. Exod. xxxi. 6.*

§. II. VOCARE & Nolle ex nomine.] De Scientiâ approbationis, vel amoris, agitur I. Par. multa occurrunt in Saera Scriptura, quæ de illâ, vel accipi possunt, vel debent. *Ieremiæ 1. 5. Priusquam te formarem ex utero novi te.* *Amos 111. 2. Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognationibus terra.* *Psal xxxvi. 18. Novit Dominus dies immaculorum.* *Ioannis x. 14. Cognosco oves meas.* Et mox. *Sicut novit Pater: & ego agnosco Patrem.* *Ad Galatas iv. 19. Nunc autem cum cognoveritis DEUM, immodè, cognovistis à DEO.* Hoc intellectu aliqui

accipiunt illud ad Romanos VIII. 29. *Quos præsciuit & prædestinauit*, ut præscientiæ nomine significetur Scientia amoris vel approbationis. Item, verba Petri Apostol. epist. 1. c. 1. afferentis, Christum præcognitum fuisse, ante mundi constitutionem; loquebatur enim de Christi æterna prædestinatione.

Sic. *non cognoscere*, Deo tribuitur, respectu quorundam, quos non amat, nec eorum facta probat. Psalmo CIV. *Declinantem à me malignum non cognoscebam?* Quo loco Augustinus: Quid est non cognoscebam? id est, non approbavam, non laudavam, non mihi placebat. Psal. LXXIII. 9. *Iam non est Propheta: nos non cognosces amplius.* Eodem modo hominibus aliquando abscribitur cognoscere. Ad Hebr. VIII. *Cognosce Dominum*, id est, ama, cole Dominum; Syrus, scito timere, timorem præ amore usurpans.

1. Paralipom. XXVIII. 9. *Sciso DEVM Patris tui & servito ei corde perfecto & animo voluntario*: Sciebat DEVM notitia intellectus, & speculatiue, ut multi impij, non practice, Qualem scientiam negat esse in terra, Oseas cap. IV. 1. Hinc fortasse factum, ut Hebræi, cognoscere retulerint ad amoris carnalis finem aut actum, nempe, effectum per causam denotantes. Genes. IV. & sæpè postea, Nec illud ignorandum, quod obseruarunt Hebræi, ut verbum *Novi*, à Deo prolatum, magnam eius dignationem indicat, sic verbum *Nescio* magnam indignationem.

§. III. *DEI Vox loco superlativi.*] Vltimatissimum id est in Sacra-Scripturâ: in qua genitiuus *Domini*, eadem acceptione sumitur, *Spiritus Domini*, vel *DEI*, Genes. I. 2. id est, ut nonnullis placet, ventus magnus, vel excitatus ab illo, *Sagitta ac terrores Domini*.

Iob. VI. 4. Psal. XXVIII. 3. *Vox Domini super aquas*, ubi vocem, significat magnam, sicut Ezechiel. 1. 24. *Sonus sublimis DEI*. 1. Reg. XXVI. 12. *Sopor Domini*. Gen. VI. 1. *Filij DEI*, id est, ut explicat Olearster, magni, proceri, robusti.

nos (o) so
f,

OPUS